

Ольга В. Шикіна

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ МАЛИХ ГОТЕЛІВ М. ОДЕСИ

У статті проаналізовано динаміку розвитку малих готелів м. Одеси на основі офіційних статистичних даних з метою виявлення загальних тенденцій 2005–2015 років. Виявлено, що протягом вказаного періоду кількість малих готелів збільшилася в 2,8 раза, а їх номерний фонд – в 2,2 раза, що значно більше, ніж в інших готелях м. Одеси. Доведено, що позитивні тенденції розвитку малих готелів свідчать про вищу ефективність їх роботи в порівнянні з великими засобами розміщення.

Ключові слова: малий готель; засоби розміщення; готельна послуга; номерний фонд; Одеса.

Рис. 4. Табл. 6. Літ. 11.

Ольга В. Шикина

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ МАЛЫХ ГОСТИНИЦ Г. ОДЕССЫ

В статье проанализирована динамика развития малых гостиниц г. Одессы на основе официальных статистических данных с целью выявления общих тенденций 2005–2015 годов. Выявлено, что на протяжении данного периода количество малых гостиниц увеличилось в 2,8 раза, а их номерной фонд – в 2,2 раза, что значительно больше, чем в остальных гостиницах г. Одессы. Доказано, что положительные тенденции развития малых гостиниц свидетельствуют о большей эффективности их работы по сравнению с большими средствами размещения.

Ключевые слова: малая гостиница; средства размещения; гостиничная услуга; номерной фонд; Одесса.

Olga V. Shykina¹

DYNAMICS OF ODESA SMALL HOTELS DEVELOPMENT

The article provides an analysis of dynamics of Odesa small hotels development on the basis of official statistics to determine common trends for 2005–2015. Throughout the observed period the number of small hotels increased 2.8 times, and their total room number increased 2.2 times, which is significantly more than in other hotel types in Odesa. Positive trends of small hotels development indicate greater efficiency of their operation as compared to larger means of accommodation.

Keywords: small hotel; accommodation unit; hotel services; guest room inventory; Odesa.

Peer-reviewed, approved and placed: 27.09.2016.

Постановка проблеми. Інвестиційною стратегією розвитку м. Одеси було оголошено "Odessa 5T", що складається з декількох компонентів – транспорту, торгівлі, туризму, технологій та трасту (фінансового сектору) [1]. На нашу думку, місце транспорту та туризму важко переоцінити, посилаючись на досвід країн з найбільшим рейтингом відвідування туристами (Франція, США, Іспанія, Китай, Італія). Для досягнення таких показників необхідно приділити увагу наявності прямого авіасполучення з країнами – генераторами туристичних потоків, наявності готельних місць за середньою ціною та організації заходів, що б приваблювали туристів (фестивалі, різноманітні міжнародні конкурси, карнавали, ярмарки тощо). Виникає питання щодо відповідності м. Одеси цим вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань, пов'язаних із діяльністю підприємств готельного бізнесу, їх конкурентних переваг належить багатьом науковцям: В.Г. Герасименку [9],

¹ Odesa National Economics University, Ukraine.

С.В. Мельниченко [8], В.Ф. Семенову [10] та ін. Аналізу чинників, що визначають динаміку діяльності готельних підприємств малої місткості, присвячено роботи С.С. Галасюк [2; 4; 5], О.М. Юр'євської [11].

Метою дослідження є аналіз офіційних статистичних даних щодо функціонування малих готелів м. Одеси для визначення їх місця та потенціалу розвитку в загальній структурі готелів міста та регіону.

Основні результати дослідження. Наявність у м. Одесі значної кількості готелів із лояльною ціновою політикою могла б сприяти проведенню в цьому місті фестивалів та інших масштабних подій. Крім того, важливе значення має місце розташування готелів. Заходи найчастіше проводяться в центральній частині міста, готелі, що знаходиться на великій відстані від центру, є менш привабливими для туристів [6].

Для аналізу та вивчення окремих показників готельного господарства за офіційними даними є можливість використовувати інформацію тільки юридичних осіб, що дещо дезінформує та занижує результати [4, 75]. Так, у 2015 р. у м. Одесі було 6134 місця для розміщення туристів у готелях різної цінової політики та різних організаційно-правових форм. Якщо припустити, що адекватні ціни та зручне місце розташування можуть запропонувати і малі готелі, маємо змогу провести аналіз динаміки розвитку малих готелів м. Одеси за 11 років для розкриття питання щодо наявності в місті ресурсів та потенціалу для прийняття міжнародних заходів та організації масового в'їзного туризму.

За офіційними даними Головного управління статистики, у 2015 р. в Одесі надавав послуги 31 засіб розміщення малої місткості організаційно-правової форми «юридичні особи» (надалі інформація буде надаватися тільки по юридичним особам). Аналіз даних табл. 1 показує, що за останні 11 років в Одесі спостерігається зростання кількості готелів та аналогічних засобів розміщення у 1,6 раза, у той час як кількість малих готелів зросла майже у 3 рази, що свідчить про зацікавленість підприємців у цьому форматі бізнесу.

Дані табл. 1 також свідчать про зростання частки малих готелів у загальній кількості в м. Одесі. Вона змінилась з 34,38 % у 2005 р. до 59,62 % у 2015 р., тобто на 25,24 п.п. Зростання спостерігалось і у номерному фонді малих готелів – у 2,2 раза (на 409 номерів), що в порівнянні з відносними показниками загальної кількості номерного фонду готелів м. Одеси більше на 70%. Ця тенденція є характерною для ринку малих готелів м. Одеси [2]. Частка номерного фонду малих готелів у загальній кількості м. Одеси коливалась від 15,60% у 2005 р. до 22,76% у 2015 році. Середня місткість номерного фонду м. Одеси схильна до зниження – з 68,50 номера на одне підприємство у 2005 р. до 63,44 номера у 2015 р. [3, 8]. Аналогічна тенденція присутня і щодо малих готелів – місткість зменшилась з 31,09 номера у 2005 р. до 24,46 у 2015 р., тобто падіння склало 22,08%. Це може свідчити про введення в експлуатацію за останні роки засобів розміщення переважно із середнім та малим номерним фондом.

Наочно частку малих готелів у загальній кількості готелів м. Одеси можна спостерігати у динаміці за період 2005–2015 рр. на рис. 1. Цікавим є факт, що саме після кризи 2008 р. кількість малих готелів у структурі готелів м. Одеси стрімко збільшувалась за доволі повільного зростання загальної кількості готелів, що може свідчити про поступовий вихід з ринку великих готелів.

Таблиця 1. Малі готелі та аналогічні засоби розміщення в загальній кількості м. Одеси за 2005–2015 рр.*

Показники	Значення показників за роками											Абс. відх., од.	Тр. 2015/ 2005 р., %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
Кількість засобів розміщення, од.	32	31	35	39	41	40	40	41	41	44	52	20	162,50
Частка малих готелів у загальній кількості, %	11	12	14	16	19	21	25	24	25	26	31	20	281,82
Частка малих готелів у загальній кількості, %	34,38	38,71	40,00	41,03	46,34	52,50	62,50	58,54	60,98	59,09	59,62	25,24 п.п.	
Номерний фонд засобів розміщення, ном.	2192	2251	2555	3015	2869	2845	2484	2711	2500	2835	3299	1107	150,50
Частка малих готелів у загальному номерному фонді, %	342	382	457	498	518	482	586	535	600	636	751	409	219,59
Середня ємність засобів розміщення ном.	15,60	16,97	17,89	16,52	18,06	16,94	23,59	19,73	24,00	22,43	22,76	7,16 п.п.	
Середня ємність засобів розміщення ном.	68,50	72,61	73,00	77,31	69,98	71,13	62,10	66,12	60,98	64,43	63,44	- 5,06	92,62
	31,09	31,83	32,64	31,13	27,26	22,95	23,44	22,29	24,00	24,46	24,23	- 6,87	77,92

* складено на основі [7].

Рис. 1. Динаміка кількості засобів розміщення в м. Одесі за 2005–2015 рр., од., побудовано на основі [7]

Розподіл засобів розміщення малої місткості за категоріями здійснюється нерівномірно та значно змінювався за останні 5 років (табл. 2). Наприклад, частка категорії «5 зірок» серед малих готелів постійно зростала (з 8,0% у 2011 р. до 19,4% у 2015 р.), їх кількість у 2015 р. склали 6 готелів: «Дюк», «Палас Дель Мар», «Panorama De Luxe», «Відрада», «Kadorr Hotel Resort & Spa», «Вілла Ле Прем'єр».

Таблиця 2. Розподіл малих готелів та аналогічних засобів розміщення за категоріями в м. Одесі за 2011–2015 рр.*

Категорія готелю	Одиниці виміру	Роки				
		2011	2012	2013	2014	2015
1*	од.	2	1	0	0	1
	%	8,0	4,2	0,0	0,0	3,2
2*	од.	0	0	0	0	1
	%	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2
3*	од.	3	3	3	3	3
	%	12,0	12,5	12,0	11,5	9,7
4*	од.	4	5	6	7	6
	%	16,0	20,8	24,0	26,9	19,4
5*	од.	2	2	3	3	6
	%	8,0	8,3	12,0	11,5	19,4
Без категорії	од.	14	13	13	13	14
	%	56,0	54,2	52,0	50,0	45,2
Разом	од.	25	24	25	26	31
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* складено на основі [5, 79].

Частка категорії «4 зірки» також зросла (з 16,0% у 2011 р. до 19,4% у 2015 р.), їх кількість у 2015 р. склали 6 готелів: «Каліфорнія», «Лондон», «Континенталь», «Променада», «Фраполлі», «Аркадія Плаза».

Частка категорії «3 зірки» залишалась стабільною останні 5 років, а готелі категорії «1–2 зірки» майже не представлені, що дає змогу констатувати про відсутність бажання отримувати низьку відзнаку готелями з кількістю номерів менше 50.

Згідно з даними табл. 3, частка готелів та засобів розміщення з номерним фондом від 1 до 5 номерів становить 3,2% – це 1 засіб розміщення без категоризації, що згідно з законодавством України не може вважатись готелем. Кількість малих готелів із місткістю від 5 до 9 номерів склала 12,9%, у цій групі тільки один готель має категорію. Кількість малих готелів із місткістю від 10 до 19 номерів склала 16,1%. Частка малих готелів, які мають від 20 до 29 номерів, становить 25,8%, від 30 до 39 номерів – 35,5%, від 40 до 50 номерів – 6,5%. Як бачимо з табл. 3, найбільша за кількістю частка малих готелів припадає на місткість номерного фонду 20 номерів і вище.

Таблиця 3. Розподіл малих готелів та аналогічних засобів розміщення м. Одеси залежно від місткості номерного фонду у 2015 р.*

Готелі	Кількість номерів						Разом
	До 5	5–9	10–19	20–29	30–39	40–50	
1*	-	-	-	-	1	-	1
2*	-	1	-	-	-	-	1
3*	-	-	1	-	1	1	3
4*	-	-	1	2	3	-	6
5*	-	-	1	4	1	-	6
Без категорії	1	3	2	2	5	1	14
Загалом	1	4	5	8	11	2	31
Питома вага до загальної кількості, %	3,2	12,9	16,1	25,8	35,5	6,5	-

* складено на основі [5, 85].

За даними табл. 4, у 2015 р. місткість готельного фонду м. Одеси склала 5952 місць, показник кількості готельних місць у розрахунку на 1 тис. місцевого населення дорівнював 5,8 місця. За європейськими нормами, даний показник має становити як мінімум 10. Частка малих готелів у загальній місткості зростала та становила у 2015 р. 23,35% у порівнянні з 15,82% у 2005 році.

Кількість обслугованих клієнтів у загальному обсязі засобів розміщення туристів м. Одеси з 2008 р. мала негативну тенденцію, але показник 2014 р. у порівнянні з 2013 р. свідчить про падіння майже на 43%, що пов'язано з політичними подіями в країні. Якщо розглянути динаміку кількості обслугованих клієнтів за розподілом на малі та великі готелі, то в малих готелях за 2015 р. у порівнянні з 2005 р. є приріст на 54,9% за рахунок збільшення кількості малих засобів розміщення. Якщо ж розглянути відносні показники (кількість обслугованих туристів на один малий засіб розміщення), то він скоротився майже вдвічі – 2044,5 ос. на 1 малий засіб розміщення у 2005 р. у порівнянні з 1123,9 ос. у 2015 році. Це може свідчити про існуючий потенціал залучення клієнтів.

Також цікавим є факт, що частка малих готелів у кількості обслугованих клієнтів у 2014 р., що був проблемним для індустрії гостинності м. Одеси, збільшилася, тобто лояльність клієнтів до малих засобів розміщення дещо вища, ніж у решти готелів. На це можуть впливати особливості надання послуг у малих готелях, що є їх основною конкурентною перевагою [11, 35].

Що стосується показника загального часу перебування клієнтів, то він скорочувався як у загальній кількості засобів розміщення (на 55,64% у 2015 р.

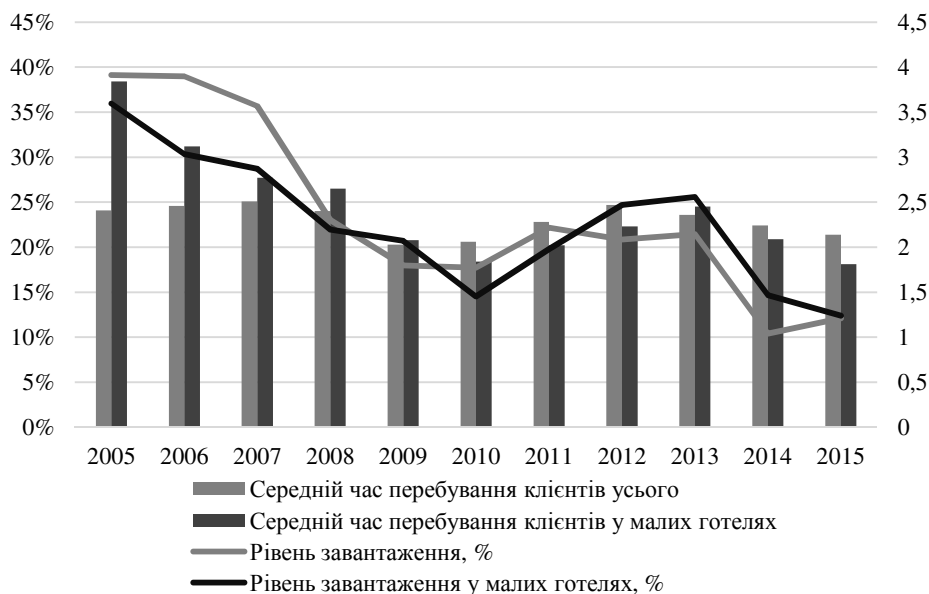
Таблиця 4. Середній час перебування клієнтів у готелях та аналогічних засобах розміщення м. Одеси та рівень їх завантаження за 2005–2015 рр.*

Показники	Значення показників по роках											Абс. відх. од.	Тр. 2015/2005 р., %	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015			
Місткість готельних підприємств, од.	Усього, у т.ч.:	4160	4243	4911	5647	5403	5286	4602	5102	4679	5241	5952	1792	143,08
	малі готелі	658	705	843	925	1014	894	1156	1095	1191	1263	1390	732	211,25
	решта	3502	3538	4068	4722	4389	4392	3446	4007	3488	3978	4562	1060	130,27
Частка малих готелів у загальній місткості, %	Усього у т.ч.:	15,82	16,62	17,17	16,38	18,77	16,91	25,12	21,46	25,45	24,10	23,35	7,54 п.п.	
	Обслуговано клієнтів, осіб	246464	245597	254969	197566	174653	165690	163113	157273	153319	88821	123371	-123093	50,06
	решта	22490	25062	31944	27992	36919	25769	41415	44306	45327	32406	34840	12350	154,91
Частка малих готелів в обслуговуванні клієнтів, %	Усього у т.ч.:	223974	220535	223025	169574	137734	139921	121698	112967	109992	56415	88531	-135443	39,53
	Обслуговано клієнтів, осіб	9,13	10,20	12,53	14,17	21,14	15,55	25,39	28,17	29,18	36,48	28,24	19,11 п.п.	
	решта	593775	603879	639798	474565	354192	341973	372582	388049	366148	199227	263408	-330367	44,36
Середній час перебування клієнтів, люд.-днів	Усього, у т.ч.:	86396	78087	88350	74082	76662	47370	83469	98622	111186	67654	62938	-23458	72,85
	малі готелі	507379	525792	551448	400483	277530	294603	289113	289427	254962	131573	200470	-306909	39,51
	решта	14,55	12,93	13,81	15,61	21,64	13,85	22,40	25,41	30,37	33,96	23,89	9,34 п.п.	
Середній час перебування клієнтів, діб	Усього, у т.ч.:	2,41	2,46	2,51	2,40	2,03	2,06	2,28	2,47	2,36	2,24	2,14	-0,27	88,62
	малі готелі	3,84	3,12	2,77	2,65	2,08	1,84	2,02	2,23	2,45	2,09	1,81	-2,04	47,03
	решта	2,27	2,38	2,47	2,36	2,01	2,11	2,38	2,56	2,32	2,33	2,26	-0,01	99,96
Рівень завантаження, %	Усього, у т.ч.:	39,11	38,99	35,69	23,02	17,96	17,72	22,18	20,84	21,44	10,41	12,12	-26,98	
	малі готелі	35,97	30,35	28,71	21,94	20,71	14,52	19,78	24,68	25,58	14,68	12,41	-23,57	
	Решта	39,69	40,72	37,14	23,24	17,32	18,38	22,99	19,79	20,03	9,06	12,04	-27,65	

* складено на основі [7].

у порівнянні з 2005 р.), так і у малих засобах розміщення (на 27,15% у 2015 р. у порівнянні з 2005 р.), але повільнішими темпами.

Виходячи з рис. 2, середнє завантаження готелів м. Одеси падає з 2007 року. Якщо у 2005 р. воно становило 39,11%, то у 2015 р. зупинилося на позначці 12,12%, що занадто мало (середній показник по Україні в 2015 р. склав 23%) [9, 112].

Рис. 2. Динаміка середнього часу перебування клієнтів у готелях та аналогічних засобах розміщення м. Одеси та рівня завантаження за 2005–2015 рр., побудовано на основі [7]

У малих готелях також спостерігалось зниження завантаження: у 2005 р. показник склав 35,97%, а у 2015 р. – 12,41%, однак рівень завантаження малих готелів все ж більше, ніж у решти засобів розміщення, які мають середній та великий номерний фонд за 2012–2015 роки.

За 2005–2015 рр. спостерігається стрімке падіння середнього часу перебування клієнтів у малих готелях. Якщо у 2005 р. даний показник склав 3,84 дні, то вже у 2015 р. – 1,81 дні. Як відомо, залучити нового клієнта коштує дорожче, ніж надавати послуги вже наявному, тобто малим готелям м. Одеси варто продумати політику заохочення тривалішого перебування клієнтів.

За інформацією Головного управління статистики Одеської області (табл. 5), доходи від експлуатації готелів у 2015 р. склали 166,1 млн грн, при цьому 32,3% від цієї суми отримано готельними підприємствами малої місткості (53,6 млн грн). Частка малих готелів у загальному доході готельних підприємств м. Одеси коливалась протягом 2005–2015 років. Так, за 2005–2009 рр. спостерігалось зростання з 25,22% у 2005 р. до 42,03% у 2009 р., але вже у 2010–2015 рр. спостерігалось падіння з подальшою стабілізацією.

Таблиця 5. Середні доходи від надання послуг готелів та аналогічних засобів розміщення м. Одеси за 2005–2015 рр.*

Показники	Значення показників по роках										Абс. відх. од.	Тр. 2013/2005 р., %		
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014			2015	
Доходи від наданих послуг усього, тис. грн	Усього	71083	94693	123877	129857	150791	165505	211494,1	181912,9	193119,8	109135,4	166074,1	94991,1	233,63
	у т.ч.: малі готелі	17925,5	25499,7	40326,8	46505,9	63380,3	52265,4	59194,5	60905,0	71752,8	35300,7	53611,8	35686,3	299,08
	решта	53157,5	69193,3	83550,2	83351,1	87410,7	113239,6	152299,6	121007,9	121367	73834,7	112462,3	59304,8	211,56
Частка малих готелів у загальному доході, %		25,22	26,93	32,55	35,81	42,03	31,58	27,99	33,48	37,15	32,35	32,28	7,06 п.п.	
Загальний час перебування клієнтів, люд.-днів	Усього	593775	603879	639798	474565	354192	341973	372582	388049	366148	199227	263408	-330367	44,36
	у т.ч.: малі готелі	86396	78087	88350	74082	76662	47370	83469	98622	111186	67654	62938	-23458	72,85
	решта	507379	525792	551448	400483	277530	294603	289113	289427	254962	131573	200470	-306909	39,51
Середній дохід від одного люд.-дня, грн	Усього	119,71	156,81	193,62	273,63	425,73	483,97	567,64	468,79	527,44	547,79	630,48	510,77	526,66
	у т.ч.: малі готелі	207,48	326,55	456,44	627,76	826,75	1103,34	709,18	617,56	645,34	521,78	851,82	644,34	410,55
	решта	104,77	131,60	151,51	208,13	314,96	384,38	526,78	418,09	476,02	561,17	560,99	456,22	535,46
Обслуговано клієнтів, осіб	Усього	246464	245597	254969	197566	174653	165690	163113	157273	155319	88821	123371	-123093	50,06
	у т.ч.: малі готелі	22490	25062	31944	27992	36919	25769	41415	44306	45327	32406	34840	12350	154,91
	решта	223974	220535	223025	169574	137734	139921	121698	112967	109992	56415	88531	-135443	39,53
Середній дохід від одного клієнта, грн	Усього	288,41	385,56	485,85	657,28	863,37	998,88	1296,61	1156,67	1243,38	1228,71	1346,14	1057,72	466,74
	у т.ч.: малі готелі	797,04	1017,46	1262,42	1661,40	1716,74	2028,23	1429,30	1374,64	1583,00	1089,33	1538,80	741,76	193,06
	решта	237,34	313,75	374,62	491,53	634,63	809,31	1251,46	1071,18	1103,42	1308,78	1270,32	1032,98	535,24

* складено на основі [7].

Середній дохід (від одного людино-дня) готельної бази м. Одеси збільшився зі 120 грн у 2005 р. до 631 грн у 2015 р., тобто більше ніж у 5,2 раза (рис. 3). У малих готелях цей показник збільшувався з 208 грн у 2005 р. до 852 грн у 2015 р., або у 4,1 рази. Проте якщо брати до уваги падіння курсу національної валюти, то отримаємо зниження середнього доходу від одного людино-дня у малих готелях м. Одеси з 40,7 дол. США у 2005 р. до 33,1 дол. США у 2015 році. Найприбутковішим у цьому розумінні був 2010 р., коли показник склав 137,9 дол. США.

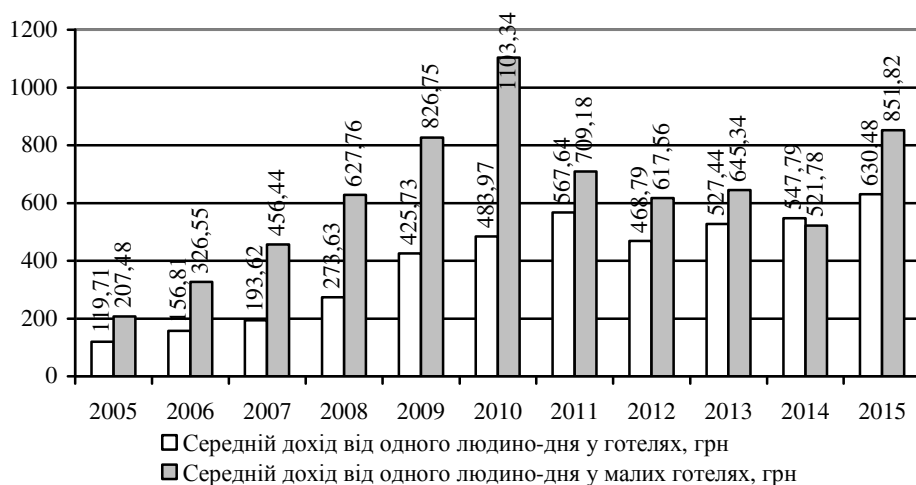

Рис. 3. Динаміка середнього доходу від одного людино-дня у готелях та аналогічних засобах розміщення м. Одеси за 2005–2015 рр., побудовано на основі [7]

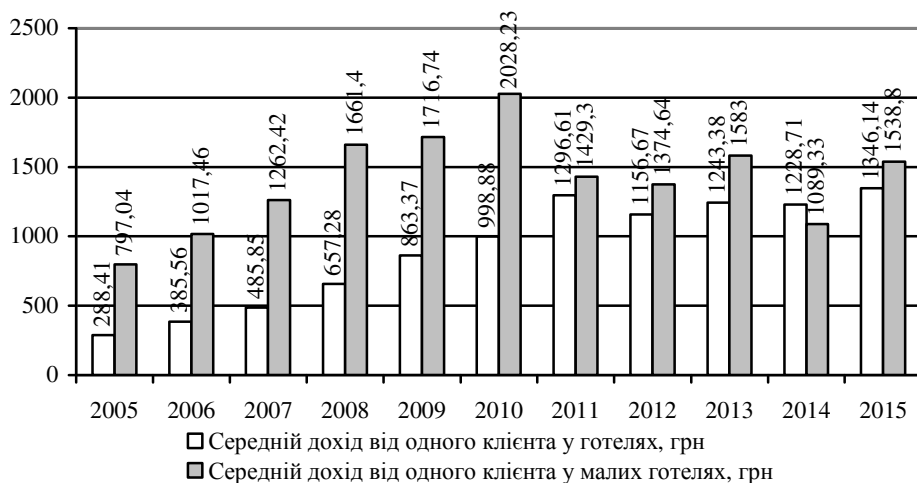
Що стосується порівняння середнього доходу від одного людино-дня малих готелів м. Одеси з готелями та аналогічними засобами розміщення м. Одеси, то він протягом 2005–2015 рр. тільки у 2014 р. був меншим. На це вплинули події 2 травня 2014 р., що склало негативне враження від безпеки перебування у м. Одесі та спричинило бажання проживати в готелях з надійною системою охорони, що у більшості випадків були з великим номерним фондом.

Показник середнього доходу від одного клієнта готельної бази м. Одеси також демонстрував зростання в загальному вигляді: збільшився з 288 грн у 2005 р. до 1346 грн у 2015 р., тобто більше ніж у 4,6 раза. У малих готелях цей показник збільшувався з 797 грн у 2005 р. до 1538 грн у 2015 р., або у 1,9 раза. У доларовому еквіваленті спостерігалось зниження середнього доходу від одного клієнта у малих готелях м. Одеси з 156,2 дол. США у 2005 р. до 59,8 дол. США у 2015 році.

Отже, можна зробити висновок, що у відносних показниках на одного клієнта та один людино-день малі готелі є більш доходними засобами розміщення у м. Одесі за досліджуваний період.

Аналіз табл. 6 свідчить, що основну частку витрат готельних підприємств малої місткості у 2015 р. склали матеріальні витрати. Зокрема, за період

2005–2015 рр. спостерігався значний перерозподіл частки матеріальних витрат в їх загальній структурі (з 35,5% у 2005 р. до 41,7% у 2015 р.), що в абсолютному вираженні означає зростання у 3,4 рази (тобто на 12,6 млн грн).

Рис. 4. Динаміка середнього доходу від одного клієнта у готелях та аналогічних засобах розміщення м. Одеси за 2005–2015 рр., побудовано на основі [7]

Загальний перерозподіл також здійснився за рахунок інших операційних витрат, які хоч і збільшилися за аналізований період у 1,6 рази, але їх частка скоротилася з 47,6% у 2005 р. до 26,6% у 2015 році.

Частка оплати праці робітникам готельних підприємств малої місткості зростає з 8,5% до 16,5% за період 2005–2015 років.

Частка відрахувань на амортизацію зростає з 5,7% до 9,6%, але протягом досліджуваного періоду спостерігалось зростання до 23,2%, і тільки частка відрахувань на соціальні витрати залишилася досить стабільною протягом досліджуваного періоду: коливалася з 2,8% до 5,6% [7].

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що малі готелі зайняли своє місце в структурі готельної бази м. Одеси. Їм властиві такі тенденції розвитку:

- малі готелі складають 59,62% від загальної кількості засобів розміщення у м. Одесі у 2015 р.;
- частка номерного фонду малих готелів м. Одеси складає 22,76%;
- малі готелі проявили себе більш адаптивними до кризи 2008 р.;
- збільшення кількості високотегорованих малих готелів у м. Одесі;
- зниження завантаження малих готелів, яке проте вище, ніж у готельних підприємств, що мають середній та великий номерний фонд;
- за досліджуваний період спостерігалось зростання середнього доходу малих готелів, як на одного клієнта, так і на один людино-день, що робить малі готелі більш доходними у порівнянні з великими;
- спостерігається зростання матеріальних витрат у структурі витрат малих готелів;

Таблиця 6. Структура витрат готельних підприємств малої місткості м. Одеси за 2005–2015 рр. *

Роки	Матеріальні витрати		Оплата праці		Відрахування на соціальні заходи		Відрахування на амортизацію		Інші операційні витрати		Витрати – усього	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
2005	5337,2	35,5	1274,4	8,5	416,2	2,8	860,7	5,7	7165,9	47,6	15054,4	100,0
2006	6662,7	37,2	1831,4	10,2	663,5	3,7	1141,5	6,4	7595	42,4	17894,1	100,0
2007	8482,7	28,1	2692,1	8,9	980	3,2	4283,2	14,2	13791,5	45,6	30229,5	100,0
2008	12773,1	37,3	3271,2	9,6	1105	3,2	5674,1	16,6	11421,5	33,4	34244,9	100,0
2009	14792,5	28,6	3972,5	7,7	1379,1	2,7	11982,3	23,2	19602,5	37,9	51728,9	100,0
2010	13997	18,7	4528,9	6,1	1610,2	2,2	11776,7	15,8	42838	57,3	74750,8	100,0
2011	14423	21,7	7612,2	11,4	2772,4	4,2	11848,5	17,8	26373,2	39,6	66573,2	100,0
2012	28996,2	50,0	7687,4	13,2	2613,2	4,5	5873,9	10,1	12848,1	22,1	58018,8	100,0
2013	27766,3	49,7	7151	12,8	2346,5	4,2	5475	9,8	13128,9	23,5	55867,8	100,0
2014	13601,6	35,3	6418,5	16,6	2400	6,2	3524,1	9,1	12626,4	32,7	38570,6	100,0
2015	17980,6	41,7	7137,1	16,5	2431,5	5,6	4143,6	9,6	11464,1	26,6	43156,9	100,0
2015/2005 р.	12643,4	336,9	5862,7	560,0	2015,3	584,2	3282,9	481,4	4298,2	160,0	28102,5	286,7

* складено на основі [7].

- необхідність підвищення рівня завантаження готелів, забезпечення відповідності матеріально-технічної бази та послуг вимогам певних стандартів по засобах розміщення, наявність значної кількості конкурентів обґрунтують доцільність проведення спільних заходів у форматі єдиної асоціації. Це дасть змогу вирішити в майбутньому частину проблем, що окремий малий готель не може подужати.

1. Про затвердження Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року: Рішення Одеської міської ради від 16.04.2013 № 3306-VI // omr.gov.ua.

Pro zatverdzhennia Stratehii ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku mesta Odesy do 2022 roku: Rishennia Odeskoi miskoi rady vid 16.04.2013 № 3306-VI // omr.gov.ua.

2. Галасюк С.С., Гусєва О.В. Особливості функціонування готельних підприємств малої місткості в конкурентному середовищі // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали III міжнародної наук.-практ. конф. (18–19.09.2014). – Одеса: Атлант, 2014. – С. 16–18.

Halasiuk S.S., Husieva O.V. Osoblyvosti funktsionuvannia hotelnykh pidpriemstv maloi mistkosti v konkurentnomu seredovyshchi // Ekonomika pidpriemstva: suchasni problemy teorii ta praktyky: Materialy III mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (18–19.09.2014). – Odessa: Atlant, 2014. – S. 16–18.

3. Галасюк С.С., Гусєва О.В. Структура ринку засобів розміщення Одеського регіону // Науковий вісник: Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2008. – №20. – С. 3–13.

Halasiuk S.S., Husieva O.V. Struktura rynku zasobiv rozmishchennia Odeskoho rehionu // Naukovyi visnyk: Odeskyi derzhavnyi ekonomichnyi universytet. Vseukrainska asotsiatsiia molodykh naukovtsiv. – 2008. – №20. – S. 3–13.

4. Галасюк С.С., Шукіна О.В. Мали готелі в структурі готельної бази Одеського регіону // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. 28, Ч. 2. – С. 75–79.

Halasiuk S.S., Shykina O.V. Mali hoteli v strukturi hotelnoi bazy Odeskoho rehionu // Naukovyi visnyk Bukovynskoho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu. – Serii: Ekonomichni nauky. – 2015. – Vyp. 28, Ch. 2. – S. 75–79.

5. Галасюк С.С., Шукіна О.В. Організаційно-економічні засади функціонування малих готелів: Монографія. – Одеса: Атлант, 2015. – 279 с.

Halasiuk S.S., Shykina O.V. Orhanizatsiino-ekonomichni zasady funktsionuvannia malykh hoteliv: Monohrafiia. – Odessa: Atlant, 2015. – 279 s.

6. Гусєва О.В. Ціни як індикатор ділової активності на ринку готельних послуг крупного міста // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наук. праць Одеського держ. екон. ун-ту. – 2010. – №39. – С. 44–51.

Husieva O.V. Tsiny yak indykatyri dilovoi aktyvnosti na rynku hotelnykh posluh krupnogo mesta // Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen: Zbirnyk nauk. prats Odeskoho derzh. ekon. un-t. – 2010. – №39. – S. 44–51.

7. Колективні засоби розміщування в Україні у 2015 році: Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 200 с.

Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2015 rotsi: Statystychnyi biuletyn. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016. – 200 s.

8. Мельниченко С.В., Бурак Т.В. Готельні мережі на ринку туристичних послуг України // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №3. – С. 5–15.

Melnychenko S.V., Burak T.V. Hotelni merezhi na rynku turystychnykh posluh Ukrainy // Visnyk KNTEU. – 2014. – №3. – S. 5–15.

9. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: Монографія / Під заг. ред. В.Г. Герасименка. – Одеса: Астропринт, 2013. – 304 с.

Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku: Monohrafiia / Pid zah. red. V.H. Herasymenka. – Odessa: Astroprint, 2013. – 304 s.

10. Семенов В.Ф. Методи оцінювання конкурентоспроможності туристичного підприємства // Науковий вісник ОДЕУ. – 2010. – №14. – С. 75–85.

Semenov V.F. Metody otsiniuvannia konkurentospromozhnosti turystychnoho pidpriemstva // Naukovyi visnyk ODEU. – 2010. – №14. – S. 75–85.

11. *Юрєвська О.М.* Формування стратегії управління малими готельними підприємствами: Дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / ТНУ ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2010. – 207 с.
- Jurievskaja O.M.* Formuvannia stratehii upravlinnia malymu hotelnymu pidpriemstvamy: Dys... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / TNU im. V.I. Verнадskoho. – Simferopol, 2010. – 207 s.